

نقد کتاب کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی

● پیمان جلیل‌پور

کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی / Peyman.Jalilpour@gmail.com

چکیده

این کتاب فهرست تفصیلی کتب و مقالات قرآنی انتشار یافته به یکی از زبان‌های اروپایی (انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، اسپانیولی، ایتالیایی، هلندی و لاتینی) را طی پنج قرن گذشته و در فاصله سال‌های ۱۵۰۰ تا ۲۰۱۲ میلادی ارائه می‌دهد.

متن کتاب حاوی ۹۰۰۰ مدخل قرآنی و تفسیری همراه با ترجمه عناوین و نمایه تفصیلی به زبان فارسی جمعاً در ۱۰۰۰ صفحه منتشر خواهد شد.

به استثنای ترجمه‌های قرآن در زبان‌های اروپایی، در این اثر، کتاب‌ها و مقالات مرتبط با یکی از موضوعات زیر فهرست می‌شوند: کلیات و کتاب‌شناسی، علوم قرآنی (با تمامی شاخه‌ها از قبیل، وحی‌شناسی، تاریخ نزول، اسباب النزول، مکی و مدنی، نسخ، اعجاز، و غیره)، تاریخ قرآن، تفسیرپژوهی، مفسران و تاریخ تفسیر، مخطوطات کهن قرآنی، ترجمه‌پژوهی و مترجمان قرآن، واژگان قرآن، آیه‌پژوهی، سوره‌پژوهی، اعلام و مفاهیم قرآن، قرآن‌پژوهان جهان، قرآن و چالش‌های عصر جدید، پژوهش‌های موضوعی در قرآن، نقد و بررسی آثار قرآنی خاورشناسان.

کلیدواژه

مطالعات قرآنی، زبان‌های اروپایی، علوم قرآنی.

مقدمه

از میان حوزه‌های مختلف در اسلام‌پژوهی، امروزه، مطالعات قرآنی و تفسیر یکی از مهم‌ترین و پربرونق‌ترین شاخه‌های علمی در سراسر جهان شده است. هم در میان عالمان کشورهای اسلامی و هم در میان محققان مسلمان و غیرمسلمان در سایر کشورها، سالانه حجم انبوهی از کتب و مقالات مرتبط با این حوزه انتشار می‌یابد که اطلاع از آن‌ها برای دیگر محققان و دانشمندان سودمند و حتی لازم است (کریمی‌نیا، ۱۳۹۱، ص ۷).

■ معرفی اثر

کریمی‌نیا، مرتضی. کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی
در زبان‌های اروپایی. قم: مؤسسه فرهنگی ترجمان
وحی، ۱۳۹۱. مشخصات نشر: قطع وزیری / رقعی /
پالتویی / رحلی. مصور. تعداد صفحاته
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۵۴۳-۲-۳

فصلنامه نقد کتاب

قرآن و تمدن

سال اول، شماره ۱
بهار ۱۳۹۴

۵۰

از کتاب‌شناسی^۱ تعاریف بسیاری شده است، اما یک تعریف واحد که مناسب همه جنبه‌های آن باشد وجود ندارد. کتاب‌شناسی، عبارت است از فهرست کتاب‌ها و دیگر مواد خواندنی (سلطانی و راستین، ۱۳۸۱، ص ۳۴۵). گذشته از این، به نظر اکثر مردم، کتاب‌شناسی «فهرستی از کتاب‌ها»ست (کنس ۳، ۱۳۹۱، ص ۷۰). دو رکن مهم کتاب‌شناسی عبارت است از: اطلاعات و نظم. هر کتاب‌شناسی‌ای باید شامل اطلاعاتی کامل و درست و آن اطلاعات نیز برخوردار از نظم منطقی باشد (اسفندیاری، ۱۳۹۰، ص ۷).

کتاب‌شناسی‌ها وسیله‌ای برای بهره‌گیری بهتر از دانش موجود و تجربه‌های دیگر جوامع و نیز وسیله‌ای برای اعتلای سطح کیفی پژوهش‌ها به شمار می‌آیند. اهمیت کتاب‌شناسی و کاربرد آن در پژوهش از مسائل مورد قبول همگان است. کمتر پژوهشی بدون تکیه بر منابع و آثاری که در آن زمینه نوشته شده است به سامان خواهد رسید. کتاب‌شناسی به تعیین موضوع و حدود آن هم کمک می‌کند. از همین رو، پس از انتخاب موضوع پژوهش، اساسی‌ترین مسئله، مراجعه به منابع برای گردآوری اطلاعات است؛ بنابراین هر پژوهشگری برای به سامان رساندن پژوهش خود به مطالعه و بازبینی کلیه آثار مربوط به موضوع مورد نظر نیاز دارد. آگاهی از آن‌ها افزون بر افزایش غنای پژوهش از به‌هدررفتن فرصت‌ها و دوباره‌کاری‌ها پیشگیری می‌کند (صمیعی، ۱۳۸۵، صص ۱۵۶۰-۱۵۶۱).

هیچ کتابخانه‌ای نمی‌تواند بدون ابزارهای کتاب‌شناختی از قبیل کتاب‌شناسی‌ها خدمات کافی ارائه کند. کتاب‌شناسی‌ها به استفاده از کتاب‌ها و دیگر مواد کمک می‌کنند و به این ترتیب، کاربرد سودمند دانش را ارتقا می‌دهند؛ بنابراین، کتاب‌شناسی‌ها مواد پایه در هر مجموعه مرجع را تشکیل می‌دهند. علاوه بر این، هدف اساسی یک کتاب‌شناسی، کمک به استفاده‌کننده در تشخیص، وجود یا شناسایی یک کتاب یا هر

ماده دیگر است که ممکن است مورد توجه شخص باشد. به تعبیر بهتر، وظیفه اصلی کتاب‌شناسی ثبت پیشینه‌های دانش بشری است (بیگدلی، ۱۳۸۶، صص ۸۳-۸۴).

کتاب‌شناسی‌ها را از نظر دامنه موضوعی به دو گروه عمومی و اختصاصی تقسیم می‌کنند. کتاب‌شناسی‌های اختصاصی به سه دسته به صورت زیر تقسیم بندی شده‌اند: ۱. کتاب‌شناسی‌های موضوعی،^۲ کتاب‌شناسی‌های سازمانی.^۳

کتاب‌شناسی‌هایی که آثار یک فرد و آثاری را که درباره وی منتشر شده‌اند را دربرمی‌گیرد (مرادی، ۱۳۸۴، صص ۵۱-۵۲). «کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی» نیز جزء کتاب‌شناسی‌هایی است که آثار موضوعی «مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی» را در برمی‌گیرد. این کتاب‌شناسی می‌تواند برای پژوهشگرانی که بخواهند در حوزه «مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی» مطالعه و پژوهش کنند، قابل استفاده باشد.

معرفی مرتضی کریمی‌نیا

مرتضی کریمی‌نیا متولد ۱۳۵۰ هجری شمسی در شهر قم است. وی کارشناس فلسفه از دانشگاه مفید قم و کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث از دانشگاه تهران است. او علاوه بر عضو هیئت علمی گروه قرآن و حدیث در دانشنامه جهان اسلام و بنیاد دایرةالمعارف اسلامی، عضو هیئت علمی گروه قرآن و حدیث دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران است. از وی کتاب‌ها و مقالات متعددی در حوزه‌های علوم قرآنی، حدیث و تفسیر به چاپ رسیده است.

معرفی آندرو ریپین

آندرو ریپین،^۴ از برجسته‌ترین قرآن‌پژوهان معاصر، در ۱۶ مه ۱۹۵۰ میلادی در لندن متولد شد. پس از گذراندن تحصیلات ابتدایی و دبیرستان در ۱۹۶۸ میلادی به دانشگاه تورنتو وارد شد و تا ۱۹۷۴ میلادی در این دانشگاه در رشته علوم دینی تحصیل کرد. پایان‌نامه وی در ژوئن ۱۹۷۴ با عنوان «رابطه من - تو مارتین بوبر و تأثیر آن بر کلام مسیحی» پذیرفته شد. در همان سال، برای ادامه تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد، به دانشگاه مک‌گیل رفت. ریپین در این دانشگاه به اسلام‌شناسی رو آورد و توجه خود را به علوم قرآنی معطوف کرد. در ژانویه ۱۹۷۷، از پایان‌نامه خود با عنوان «حرم و اصطلاحات مترادف و هم‌معنی آن در قرآن: تحلیلی از کاربردها و معنی آن»^۵ دفاع کرد. وی در همان دانشگاه از سال ۱۹۷۷ تا ۱۹۸۱ میلادی به تحصیلات خود در اسلام‌شناسی ادامه داد و در سپتامبر ۱۹۸۱ میلادی، پایان‌نامه دکتری خود را با عنوان «متون اسباب النزول قرآنی: بررسی در کاربرد و تحول آن در تفسیر»^۶ به پایان رساند. حمایت‌های مالی del'enseignement superieur Quebec از سال‌های ۱۹۶۷ تا ۱۹۷۹ میلادی، مهم‌ترین پشتوانه مالی ریپین برای ادامه تحصیل وی بود. ریپین، یک سال (۱۹۷۸-۱۹۷۹ میلادی) در دانشگاه شرق‌شناسی-آفریقا شناسی لندن (BSOAS) زیر نظر جان ونزبرو^۷ به تحقیق پرداخت. دیدگاه‌های ونزبرو

به خصوص کتاب **مطالعات قرآنی** (لندن، ۱۹۷۷) از حیث شیوه و رهیافت، تأثیر فراوانی بر ریبین گذاشت. ریبین در دو مقاله کوشید تا تحقیق دشواریاب و نزبرو را به صورتی قابل فهم تر عرضه کند. ریبین پس از اخذ مدرک دکتری، به عضویت جمعیت دین شناسی کانادا، آکادمی دین آمریکا و جمعیت مطالعات خاورمیانه انگلستان^۸ درآمد. دل مشغولی اصلی ریبین از سال ۱۹۷۹ میلادی تا به حال، تدریس در دانشگاه های مختلف و نگارش مقالات قرآنی بوده است. بعد از یک سال تدریس در دانشگاه میشیگان، در مقام استادیار در دانشگاه کالگری^۹ تا سال ۱۹۹۱ میلادی به تدریس پرداخت. یک سال نیز به عنوان استاد مدعو در دانشگاه مک گیل تدریس کرد. در مقام استاد تمامی از سال ۱۹۹۲ تا ۲۰۰۰ میلادی در دانشگاه کالگری به تدریس پرداخت. از سال ۲۰۰۰ تاکنون نیز در دانشگاه ویکتوریا، در کشور کانادا، به تدریس مشغول است. گفتنی است، وی به دو زبان انگلیسی و فرانسه صحبت می کند و به زبان های عبری، عربی و آلمانی نیز تسلط دارد.

فصلنامه نقد کتاب

قرآن و پژوهش

سال اول، شماره ۱
بهار ۱۳۹۴

۵۲

معرفی اثر

کتاب **شناسی مطالعات قرآنی در زبان های اروپایی** با هدف آگاهی رسانی به پژوهشگران درباره آثار موضوعی «مطالعات قرآنی در زبان های اروپایی»، از یک «پیش گفتار» (مقدمه) و اطلاعات کتاب شناختی مطالعات قرآنی در زبان های اروپایی تشکیل شده است. در «پیش گفتار»، آندرو ریبین، از دانشگاه ویکتوریای کانادا، درباره کتاب شناسی و اهمیت کتاب شناسی مطالعات قرآنی در زبان های اروپایی، نکاتی نگاشته است. در «مقدمه»، مرتضی کریمی نیا، درباره اهمیت مطالعات قرآنی، پیشینه، اهمیت و تنظیم کتاب شناسی مطالعات قرآنی نکاتی بیان داشته است.

در **کتاب شناسی مطالعات قرآنی در زبان های اروپایی**، اطلاعات کتاب شناختی ۸۸۱۲ اثر مرتبط با حوزه موضوعی «مطالعات قرآنی در زبان های اروپایی» آورده شده است.

در این اثر، فقط اطلاعات کتاب شناختی کتاب ها و مقاله ها آورده شده است. برای هر کتاب یا مقاله، مشخصات کتاب شناختی اثر، شامل نام کامل و مشهور مؤلف، نام مترجم احتمالی، نام کامل اثر، مشخصات ناشر، محل و سال نشر، تعداد صفحات، مشخصات کامل نشریه ای که مقاله در آن به چاپ رسیده، ذکر شده است.

در این کتاب شناسی، فهرست تفصیلی کتاب ها و مقاله های قرآنی انتشار یافته به یکی از زبان های اروپایی (انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، اسپانیولی، ایتالیایی، هلندی و لاتینی) طی پنج قرن گذشته و در فاصله سال های ۱۵۰۰ تا ۲۰۱۲ میلادی ارائه شده است. گفتنی است که براساس بیان کریمی نیا در مقدمه (ص ۹) تا هنگام انتشار این اثر، برخی آثار انتشار یافته طی چهار سال اخیر ۲۰۱۲-۲۰۰۹ در اختیار ایشان نبوده است.

در این اثر، به جز ترجمه های قرآن در زبان های اروپایی که خود کتاب شناسی مستقلی می طلبد، در این اثر، کتاب ها و مقالات مرتبط با یکی از موضوعات زیر فهرست

شده‌اند: کلیات و کتاب‌شناسی، علوم قرآنی (با تمامی شاخه‌ها)، تاریخ قرآن، رسم‌الخط و مخطوطات قرآنی، تفاسیر، تفسیرپژوهی، مفسران و تاریخ تفسیر، ترجمه‌پژوهی و مترجمان قرآن، واژگان قرآن، آیه‌پژوهی، سوره‌پژوهی، اعلام قرآن، مفاهیم قرآن، قرآن‌پژوهان جهان، قرآن و چالش‌های عصر جدید، پژوهش‌های موضوعی در قرآن و نقد و بررسی آثار قرآنی غربیان.

در این کتاب‌شناسی، به دلایل مختلف و از جمله جلوگیری از حجیم شدن بی‌دلیل اثر، به ترجمه‌های قرآن در زبان‌های اروپایی اشاره نشده است. تنها استثنائاً ترجمه‌هایی از قرآن‌اند که حاوی تفسیر قرآن و یا واجد ویژگی مهمی در تاریخ قرآن‌پژوهی غربیان باشند؛ از قبیل ترجمه آلمانی رودی پارت، ترجمه انگلیسی ریچارد پیل و ترجمه فرانسوی رژی بلاشر، به جز این، ترجمه‌های تفسیری (مشروح)، تفاسیر قرآن در زبان‌های اروپایی و ترجمه تفاسیر اسلامی به این زبان‌ها در این کتاب‌شناسی آمده‌اند.

مشخصات کتاب‌شناختی کتاب‌هایی که چاپ‌های متعدد و احیاناً تجدیدنظر و اضافات داشته‌اند و هم‌چنین، مشخصات کامل مقالاتی که گاه در زمان‌های مختلف در دو یا سه نشریه یا کتاب انتشار یافته‌اند، ذیل مدخل واحد و به ترتیب زمانی ذکر شده‌اند. در این اثر، مقالات آزاد منتشر شده در اینترنت و دایرة‌المعارف‌های عمومی و تخصصی (به جز دایرة‌المعارف‌های قرآن، ویراسته جین مک اولیف) مورد نظر نبوده‌اند، مگر آن‌که پیش‌تر در یکی از نشریات معتبر به چاپ رسیده باشند.

هیچ‌یک از مقالات به‌طور خاص به معرفی کتاب^۱ مربوط نمی‌شوند.

مشخصات کتاب‌شناختی کتب و مقالاتی که احیاناً به یکی از زبان‌های اسلامی (عربی، فارسی، ترکی، اردو، مالایی و اندونزیایی) ترجمه یا تلخیص شده‌اند، ذیل هر مأخذ در پانویس ذکر شده‌اند.

مشخصات کتاب‌شناختی کتاب‌ها و مقالاتی که احیاناً از یکی از زبان‌های اسلامی (عربی، فارسی، ترکی، اردو، مالایی و اندونزیایی) به این زبان‌های اروپایی ترجمه شده‌اند، ذیل هر مأخذ در پانویس ذکر شده‌اند.

کتاب‌ها و مقالاتی که تنها کلمه قرآن در عنوان آن‌ها آمده و محتوای‌شان با قرآن مرتبط نبوده، در این فهرست گنجانیده نشده است. برای مثال: کتاب **آقا ابراهیم و گل‌های قرآن** که در اصل رمان بسیار معروفی است و متن فرانسوی‌اش به بیش از ۳۰ زبان دنیا ترجمه شده است، در این فهرست جای ندارد. هم‌چنین است کتاب **مع السیف و القرآن: ظهور و رشد خاندان سلطنتی سعودی و وهابیت** در زبان آلمانی که در واقع پژوهشی سیاسی و تاریخی است در باب ریشه‌های سیاسی و مذهبی شکل‌گیری آل سعود در شبه‌جزیره عربستان و کتاب **قرآن و کریکت: سفر به مدارس آسیا و دیگر داستان‌ها** در زبان انگلیسی.

ضبط حروف و کلمات اسلامی در این فهرست عیناً همانند عناوین مندرج بر روی کتاب‌ها و مقالات انتخاب شده است.

هر رکورد براساس حروف الفبای انگلیسی (A-Z) منظم شده و در هر حرف انگلیسی، به صورت الفبایی حرف به حرف نام خانوادگی پدیدآور اثر تنظیم شده است. گفتنی است، در مقالات یا کتاب‌های بدون مؤلف، عنوان ابتدای کتاب یا مقاله مورد نظر بوده است. مثال:

RABA, AHMED M.

6513. *Major personalities in the Quran*. Kuala Lumpur: A.S. Nooredeen, 2001. Xiv+395pp.

اعلام و چهره‌های اصلی قرآن:

WEXLER, P.

8454. "Christian, Jewish and Muslim translations of the Bible and Koran in Byelorussia: 16th—19th centuries," *Journal of Byelorussian Studies* 6i (1989) pp. 12-19.

ترجمه‌های مسیحیان، یهودیان و مسلمانان از عهدین و قرآن در بلاروس: قرون ۱۶-

۱۹.

امتیازهای اثر

در مورد امتیازهای اثر می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

• **کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی**، دسترسی پژوهشگران، استادان، دانشجویان و علاقه‌مندان را به حوزه موضوعی «مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی» آسان کرده است.

• این اثر نخستین اثر جامع، به روز و کارآمد در باب کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی است.

• تدوین کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی نشان از آن دارد که قرآن کریم واقعاً به مرکز ادبیات جهانی ورود یافته و با روش‌ها، رهیافت‌ها و پیش‌فرض‌های مختلف مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است.

• انجمن بین‌المللی مطالعات قرآنی در آمریکا در فاصله کوتاهی پس از انتشار کتاب، خبر حضور آن را در میان آثار انتشاریافته روز، مهم تلقی کرده و به نقل پیش‌گفتار انگلیسی اندرو ریپین برای این کتاب پرداخته است.

• پیش‌گفتاری که اندرو ریپین، از دانشگاه ویکتوریای کانادا بر این اثر نگاشته بر ارزش آن افزوده است.

• گردآورنده اثر برای گردآوری اطلاعات کتاب‌شناختی آثار موضوعی مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی زحمات بسیاری متحمل شده است. محتوای این کتاب‌شناسی طی ۱۵

سال (از ۱۳۷۶ تا ۱۳۹۱) با پژوهش مستمر در منابع کتابخانه‌ای در مهم‌ترین کتابخانه‌های سراسر جهان از جمله کتابخانه ملی فرانسه (پاریس)، کتابخانه دانشگاه لایدن (هلند)، کتابخانه ملی استرالیا (ملبورن)، کتابخانه ملی ایتالیا (رم)، کتابخانه ملی اسپانیا (مادرید)، کتابخانه بریتانیا (لندن)، کتابخانه دولتی آلمان (برلین)، کتابخانه دولتی آلمان (مونیخ)، مدرسه مطالعات شرقی و آفریقایی (دانشگاه لندن)، کتابخانه کنگره (واشینگتن)، کتابخانه دانشگاه مک‌گیل (مونترال، کانادا)، کتابخانه دانشگاه برلین، کتابخانه دانشگاه مونیخ و کتابخانه دانشگاه گوتته (فرانکفورت) و برخی کتابخانه‌های داخلی از جمله بنیاد دایرة‌المعارف اسلامی (تهران)، دانشکده الهیات دانشگاه تهران (تهران) و سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران (تهران)، گردآوری و تنظیم شده است.

● با توجه به این‌که گردآورنده اثر از متخصصان حوزه مطالعات قرآنی هستند، به خوبی توانسته‌اند به‌گردآوری اطلاعات کتاب‌شناختی حوزه موضوعی «مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی» اقدام کنند.

● در مقدمه اطلاعات خوبی درباره اهمیت مطالعات قرآنی، پیشینه، اهمیت و تنظیم کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی بیان شده است.

● در مقدمه، پدیدآور اثر با ارائه ایمیل خود (bibli Quran@gmail.com) از تمامی استفاده‌کنندگان محترم درخواست کرده که ارائه اصلاحات و پیشنهادهای خود را از پدیدآور دریغ ندارند.

● نحوه استفاده از کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی برای استفاده‌کننده تشریح شده است.

● تنوع موضوعاتی که در این کتاب‌شناسی گرد آمده چشمگیر است: موضوعات و مباحثی چون مصاحف و نسخه‌های کهن قرآنی، تفاسیر قرآن و تفسیرپژوهی، مطالعات متنی یا متن‌پژوهی قرآنی، مطالعات موضوعی و محتوایی در مضامین قرآن، مطالعات تاریخی، جوانب مناسکی و شعائر قرآن.

● مبدأ زمانی خاصی برای این کتاب‌شناسی (۱۵۰۰ تا ۲۰۱۲ میلادی) در نظر گرفته شده است.

● سال تولد و احیاناً وفات پدیدآورنده هر اثر در حد امکان و اطلاع، با جست‌وجو در منابع مختلف کتابخانه‌ای افزوده شده است.

● برای آسانی استفاده‌کننده، عناوین کتاب‌ها و مقالات به فارسی ترجمه شده‌اند.

● تمامی نام‌های غیرا شهر به ضبط لاتین و اشهر مؤلف ارجاع داده شده‌اند.

● اطلاعات کتاب‌شناختی آثار معرفی شده واضح و اطلاع‌دهنده است.

● ارائه اطلاعات کتاب‌شناختی اثر، یک‌دست است.

● صفحه‌آرایی کتاب، خوب تنظیم شده است.

● کتاب از صحافی مناسب و محکم برخوردار است.

● نوع و اندازه قلم کتاب مناسب است و به‌خوانایی و استفاده بیشتر از اثر کمک

می‌کند.

• قیمت کتاب (۵۵۰۰۰ تومان) با توجه به اهمیت، ارزش و کیفیت اثر و زحمت تهیه آن، مناسب است.

• تدوین «نمایه‌های اعلام، اماکن، کتاب‌ها و مفاهیم و موضوعات، آیات قرآن، سوره‌های قرآن، اصطلاحات تفسیر و علوم قرآنی» از مهم‌ترین ویژگی‌های این اثر است که استفاده‌کننده می‌تواند به مدارک مورد نیاز خود دست یابد. این نمایه‌ها راهنمایی است برای یافتن مقالات و کتاب‌های راجع به اعلام، اماکن، کتاب‌ها، آیات قرآن، سوره‌های قرآن، مفاهیم و موضوعات و اصطلاحات تفسیر و علوم قرآنی؛ بنابراین این نمایه به بیان اسامی مؤلفان خود مقالات و کتاب‌ها نمی‌پردازد. مثلاً نمی‌توان از این طریق به کتاب‌ها و سایر آثار فرانسوی مالک‌بن نبی دست یافت. کلمه بن نبی در این نمایه تنها نشان‌دهنده مقاله یا کتابی در باب دیدگاه‌های قرآنی و تفسیری وی است. برای دسترسی به آثار خود بن نبی، استفاده‌کننده از اثر لازم است به ذیل نام وی در متن کتاب‌شناسی با املای لاتین (BEN NABI, MALEK) نگاه کند. تمامی سوره‌های قرآن یک‌جا و پشت سر هم مرتب شده‌اند؛ بنابراین، برای یافتن سوره بقره یا نازعات نباید به حرف باء یا نون مراجعه کرد. همه این عناوین در حرف سین (سوره) و به ترتیب الفبایی نام سوره (از سوره آل عمران تا سوره یونس) مرتب شده‌اند تا خواننده به آسانی بیشتری تمام سوره‌ها را در کنار هم بیابد. علاوه بر ارجاع به اصل سوره، چنانچه کتاب یا مقاله‌ای به یک آیه از سوره‌های خاص مربوط باشد، آن را در همین بخش (حرف سین) با ذکر نام سوره و شماره آیه می‌توان یافت.

• «نمایه اعلام، اماکن، کتاب‌ها و موضوعات» با نمونه‌خوانی و دقت بیشتری تهیه شده است. با مراجعه به این نمایه تفصیلی، به آسانی می‌توان دریافت که درباره هر موضوع و یا مسئله قرآنی یا تفسیری، کدام مقاله یا کتاب (به چه زبان و در کجا) انتشار یافته است.

کاستی‌های اثر

در مورد کاستی‌های اثر می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

• با توجه به این‌که اندرو ریپین برای کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی، بیش‌گفتار نوشته است، بهتر بود که پدیدآور اثر برای آشنایی استفاده‌کنندگان اثر با ایشان، اطلاعات کوتاهی همراه با تصویر مربوط به ایشان می‌آورد.

• بهتر است که در ویرایش بعدی اثر، علاوه بر معرفی اطلاعات کتاب‌شناختی آثار موضوعی مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی، به توصیف اثر در چند سطر نیز پرداخته شود تا استفاده‌کننده از اثر مورد نظر، شناخت بیشتری به دست بیاورد.

• بهتر است که در چاپ بعدی اثر، اطلاعات کتاب‌شناختی پایان‌نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی مرتبط با مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی نیز آورده شود.

- به‌منظور معرفی جهانی این اثر، بهتر است که وب‌گاه «ویژه‌ای طراحی و ایجاد شود.
- با توجه به این‌که کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی به زبان‌های اروپایی است، بهتر بود که برای دستیابی استفاده‌کنندگان خارجی زبان به مدارک مورد نیاز، نمایه اثر به زبان بین‌المللی؛ یعنی انگلیسی نیز تهیه می‌شد.
- بهتر بود برای آشنایی استفاده‌کننده با محتوای کتاب، اطلاعات کوتاهی از اثر در پشت جلد کتاب آورده می‌شد.

سخن پایانی

در مجموع، می‌توان بیان داشت که کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی به دلیل ارائه اطلاعات کتاب‌شناختی آثار موضوعی «مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی» اثری بسیار ارزشمند بوده و تلاش‌های پدیدآور اثر شایسته تقدیر است. این اثر به هدف آگاهی‌رسانی به پژوهشگران درباره آثار موضوعی «مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی» دست یافته است. گذشته از این، اثر می‌تواند برای پژوهشگرانی که بخواهند در حوزه «مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی» مطالعه و پژوهش کنند، قابل استفاده باشد.

منابع و مآخذ

۱. اسفندیاری، محمد (۱۳۹۰). کتاب‌شناخت: کتاب‌شناسی روحانیت، روشنفکری، ایدئولوژی، کلام جدید و فلسفه دین، فلسفه اخلاق، تاریخ ادیان، جامعه‌شناسی اسلام، اسلام و حقوق بشر، دکتر علی شریعتی، نهضت ملی ایران و پیشگفتاری در آیین در تدوین کتاب‌شناسی. ویراست ۲. قم: صحیفه خرد.
۲. بیگدلی، زاهد (۱۳۸۶). مرجع‌شناسی عمومی لاتین، تهران: سمت.
۳. سلطانی، پوری؛ راستین، فروردین (۱۳۸۱). دانشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی. تهران: فرهنگ معاصر، چاپ دوم.
۴. صمیعی، میترا (۱۳۸۵). کتاب‌شناسی. در دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی. (ج ۲، صص ۱۵۵۹-۱۵۶۳). تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
۵. کتس، ویلیام ای. (۱۳۹۱). مرجع‌شناسی عمومی و تخصصی (حمید محسنی، به کوشش؛ ترجمه همراه با افزوده‌های فارسی از آیدین آذری، محسن عزیززی و حمید محسنی). تهران: کتابدار، چاپ دوم.
۶. کریمی‌نیا، مرتضی (۱۳۹۱). کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی در زبان‌های اروپایی. قم: مؤسسه فرهنگی ترجمان وحی.
۷. مرادی، نورالله (۱۳۸۴). مرجع‌شناسی: شناخت خدمات و کتاب‌های مرجع. تهران: فرهنگ معاصر، چاپ هفتم.

پی‌نوشت

1. Bibliography

۲. کتاب‌شناسی‌های موضوعی فهرست یا صورتی است از موادی که در زمینه موضوعی خاصی منتشر شده‌اند، مانند: صدری افشار، غلامحسین. کتاب‌نامه علوم ایران (مرادی، ۱۳۸۴، صص ۵۱-۵۲).
۳. کتاب‌شناسی‌های سازمانی فهرست انتشارات سازمان یا مؤسسات معینی را در بردارد و طبیعتاً در زمینه موضوعی کار آن سازمان یا مؤسسات است، مانند: ورجاند، پرویز. فهرست انتشارات دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (مرادی، ۱۳۸۴، ص ۵۲).

4. Andrew Rippin.

5. HRM and associated and synonymous terms in the Quran: an analysis of their use and meaning.

6. The Quranic asbab al-nuzul material: an examination of its use and development in exegesis.

۷. جان ونزبرو از قرآن‌پژوهان غربی است که تخصص اصلیش ممالیک است. اهمیت وی از حیث روش‌شناسی در مطالعات اسلامی با تردید در اصالت متون قرن اول و دوم هجری در مقام بازگویی واقعیت بیرونی است.

8. Canadian Society for the Study of Religion; American Academy of Religion; American Oriental Society; British Society for Middle Eastern Studies.

9. Calgary.

10. Book review.

11. Website. ●

فصلنامه نقدکتاب

قرآن و پژوهش

سال اول، شماره ۱
بهار ۱۳۹۴

۵۸